

рватися через р. Прут. Інші підрозділи німецької 6-ї армії продовжували спробу прорватися. Їм удалося подолати ще близько 100 км у напрямі Карпат і переправитися через р. Сирет. Трете оточення та їх ліквідація тривали до 4 вересня.

У цей час війська 2-го Українського фронту розвивали наступ у бік Трансільванії й на фокшанському напрямі. 27 серпня вони оволоділи містом Фокшани, а за два дні вийшли до м. Плоєшті. Війська 3-го Українського фронту, наступаючи по обох берегах Дунаю, відрізали шляхи відходу розбитим з'єднанням противника до Бухареста. Чорноморський флот і Дунайська військова флотилія забезпечували переправи військ через Дунай, висаджували десанти. 29 серпня рухомий загін 46-ї армії вступив у Бухарест.

У результаті Яссько-Кишинівської операції радянські війська в короткий термін розгромили 22 німецькі дивізії та майже всі румунські, знищили й захопили 3,5 тис. гармат і мінометів., більше 550 танків і штурмових гармат, 18 тис. автомобілів, 338 літаків. Втрати противника вбитими та полоненими становили близько 256 тис. чол. Це спричинило крах німецької оборони на півдні та різку зміну воєнно-політичної обстановки на Балканах. Було завершено звільнення південних областей України та Молдавії. Румунія вийшла з німецького блоку й оголосила війну Третьому райху. Втрати радянських військ у ході операції: безповоротні — 13 тис. 197 чол., санітарні — 53 тис. 933 чол., середньодобові — 6713 чол. З'єднання 3-го й 2-го Українських фронтів втратили 75 танків і САУ, 108 гармат і мінометів, 111 бойових літаків¹⁸⁵.

6.3. Остаточне звільнення української території під час стратегічного наступу радянських військ на південно-західному напрямі у жовтні 1944 р.

Війська 4-го Українського фронту та 38-а армія 1-го Українського фронту після підготовчих заходів відповідно 9 та 8 вересня 1944 р. відновили активні наступальні дії, які у сучасній літературі прийнято називати *Східно-Карпатською страте-*

гічною наступальною операцією (8.09–28.10.44), що складалася з *Карпатсько-Дуклінської* та *Карпатсько-Ужгородської фронтових* наступальних операцій, у результаті яких радянські війська здолали Головний Карпатський хребет та оволоділи Закарпатською Україною¹⁸⁶.

На думку автора, така постановка питання не відповідає дійсному перебігу подій та служить міфологізованим «історичним стандартам» Другої світової війни. Звільнення Закарпаття безпосередньо пов'язане з діями 2-го Українського фронту на дебреценському напрямі та 4-го Українського фронту — на ужгородському, які відбувалися за єдиним планом Ставки ВГК у рамках стратегічного наступу радянських військ на південно-західному напрямі (*Дебреценсько-Ужгородська операція*), який розпочався у жовтні 1944 р.¹⁸⁷ Слід підкреслити, що у зв'язку зі складною обстановкою завдання фронтів постійно змінювалися й уточнювалися Ставкою.

Завдання 4-му Українському фронту на оволодіння Закарпаттям були визначені директивою Ставки № 204670 ще 3.09.1944 р.¹⁸⁸ Наступ розпочався 8 вересня, проте до середини жовтня подолати Карпатські перевали з'єднання фронту так і не змогли. На рубежі Головного Карпатського хребта противник збудував ешелоновану та добре обладнану в інженерному плані систему оборони, яка складалася з понад 300 довготривалих залізобетонних споруд та інженерних загороджень. Тільки 8 жовтня вдалося вибити німецькі війська з останнього населеного пункту в межах УРСР станом на 22 червня 1941 р. — станції Лавочне Дрогобицької області.

За задумом Ставки, що сформувався на кінець вересня, головна роль в операції відводилася 2-му Українському фронту, угруповання якого мало завдати удар з Орадея-Маре в напрямі на Дебрецен — Ньїредьхаза — Чоп із метою оточити та знищити у взаємодії з 4-м Українським фронтом трансільванське угруповання противника. На підготовку операції були спрямовані значні резерви Ставки, запаси військ обох фронтів доведені до 3,5 боєкомплектів, 7 заправок пально-мастильних матеріалів, 29 добових пайків продовольства. Масовані нальоти в інтересах фронтів здійснювала авіація далекої дії.

Операція розпочалася 6 жовтня. За дві доби рухомі з'єднання 2-го Українського фронту вийшли на підступи до Дебрецена, створивши реальну загрозу оточення німецьких військ у Трансільванії. За цих умов командування вермахту було змушене розпочати (з 9 жовтня) відведення військ перед правим крилом 2-го Українського фронту, а з 15 жовтня — із Закарпаття. Того ж дня відновили наступ і почали переслідування противника з'єднання 4-го Українського фронту¹⁸⁹. 16 жовтня радянські війська оволоділи містом Раховом, 24 жовтня — Хустом і Свалявою, 26 жовтня — Мукачевим, а 27 жовтня — Ужгородом. 28 жовтня 1944 р. територія України у сучасних кордонах була повністю очищена від гітлерівських військ¹⁹⁰.